

RA PO RT!

**ryze
avantgardní
pravidelná
občas
růpavá
tiskovina**

VI.

Dezert

Úvodník ▯ Eliška Nagyová

Už šestý den v *Raportu* pořád něco chválíme a kritizujeme a prožíváme, ale trochu jsme zapomnělx pochválit sebe. Tak já holt začnu (odkašlání): jako první redakce za hodně dlouhou dobu jsme si zvládlx nadělat články už týden dopředu. Před Šrámkovkou jsme sepsalx a opravilx program, dětské rubriky, některé jazykové příspěvky a texty z rubriky Hostina. Šéfredaktorky Eli R. a Barča pro nás předem nachystaly workshop sázení, shrnuly v prezentaci bojový plán na tento rok a nezapomněly zmínit, jak moc se na nás těší. Už od prvního festivalového dne jsou na sdíleném disku přehledné složky s promyšlenými excelovými tabulkami, v nichž je jasný systém. Díky nově vzniklé efektivitě práce chodíme spát průměrně o 3 hodiny dřív než minulý rok. Už žádné korektury v 7 hodin ráno!

Kromě silného a nejmilejšího vedení máme i vnitřní puzení odevzdávat chutné články, co jsou poctivě upečené a naservírované za tepla. Už víme, kdo jak píše. Víme, kdo se umí dobře rozzlobit – naštvání je skvělý nástroj k odhalení neautentičnosti a stereotypních náhledů na svět. Víme, kdo si všimne i nejtitěrnějších detailů – hloubka se skrývá právě v okem sotva postřehnutelných škvírách. Láska prochází žaludkem. Vím, kdo si se mnou dá pizzu napůl, kdo zmrzlinu a kdo kapučínko.

Možná že to je forma trauma bondingu – když jsem svému kámošstvu v Praze říkala, že jedu na týden na festival a budu jen psát a nebudu skoro vůbec spát, tak mi říkalx, že to zní jako noční můra. A přitom právě naopak. Redaktorstvo mi přirostlo k srdci, a tím se mi srdce zvětšilo. Chrlíme texty, ve kterých jsme často velmi zranitelnx, poznáváme se přes naše slova. Vy nás znáte lépe, než si myslíte. Četlx jste naše medailonky, víte, jaké programy si vybíráme, znáte náš jazyk, naše vnímání světa. Co my víme o vás? Prý jste našlx hodně překlepů a gramatických chyb, tak jsme další den zůstalx u obtahů trochu déle. Schovalx jsme se v teple infocentra ve čtyři ráno a poctivě jsme přežvykovalx každou větu *Raportu*. Ve druhé polovině týdne je cítit až zhmotněná únava, která sedává v rohu Zahrady vedle nás.

„Eliško, někdo by s tebou chtěl mluvit,“ promluvila na mě Eli v průběhu psaní tohoto úvodníku. Jeden z vás, ze čtenářstva, mi chtěl do očí říct, že se vždycky těší na moje články. Popláču si až večer, teď chci tohle dopsat. Jiná dušička prý tvrdí, že naše čtvrté číslo bylo nejlepší za celou dobu, co jezdí na Sobotku.

Nebojte se přijít za svým oblíbeným redaktorstvem, najdete nás pod bílým stanem v rohu u záchodů. Ale to vy víte. Děkujeme, že nás čtete. Máte nás přečtenx.

Autorka má velký žaludek, a tak i srdce.

PROGRAM – PÁTEK 10/7

9:00 Sál spořitelny

Mgr. et Mgr. Barbara Storchová, Ph.D. – *Jedli, pili, hodovali*. Motiv hostiny v evropských lidových pohádkách; přednáška. Hostina, pokrmy a pohádková (p)ochutnání

11:00 Šrámkův dům

Mgr. Lukáš Tkáč, Ph.D. – *Literární toulky slovenskou Oravou*; přednáška. Expozice spisovatelů Oravského muzea P. O. Hviezdoslava

13:00 Farní zahrada

O Kocovině – seminář o čtvrtletním scénickém čtení

14:00 Farní zahrada

(vstupné 100 Kč)

Myška a lasičák – pořad pro děti od 3 let. Myška je sečtělá a chytrá, lasičák hladový

14:00 Zahrada Šrámkova domu

Sedmdesát Šrámkových Sobotek – slavnostní oslava jubilea festivalu

16:00 Zahrada Šrámkova domu

Cink – odpoledne dílen

17:00 Městské divadlo

Ham – podvečer dílen

19:30 Sál spořitelny

Mňam – večer dílen

22:00 Zahrada Šrámkova domu

Gloglo – večer dílen

JÍDELNÍČEK

Pizzerie Maštal

Snídaně (7:30–9:45)

„...ale pracuje se tam mají lidi práci a to je důležité bez práce nejsou koláče...“

Oběd (11:30–14:30):

Zelná polévka

Pečená vepřová krkovice, bramborový knedlík, zelí

Hovězí kostky na pepři, rýže

Šišky s mákem a máslem

Večeře (17:00–20:00):

Zeleninový vývar

Treska s bylinkovým máslem, bramborová kaše

Gnocchi se špenátem a smetanovo-sýrovou omáčkou

Vokýnko

Pomazánka s celerem a mrkví

Trojbarevný koláč

Divoké devadesátky aneb jak nezůstat muzeem

Historie Šrámkovy Sobotky ▢ Magdaléna Kvasničková

Devadesátá léta přinesla festivalu svobodu, ale i nutnost najít nový směr. Na přelomu tisíciletí se kormidla chopila mladší generace, která se snažila reagovat na moderní trendy v lingvistice, literární vědě i pedagogice. Festival se stal místem pro ambiciózní projekty, jako například **BarCamp** (v Sobotce se konal celkem sedmkrát), na němž měli pedagogové příležitost předávat si zkušenosti formou diskuzních příspěvků.

V novém miléniu došlo ke dvěma klíčovým změnám festivalu: ke **vzniku dílen** a výraznému rozšíření programové nabídky. Umělecký přednes, ve kterém se v Sobotce do té doby zlepšovali především studenti češtiny, se nyní otevřel pro zájemce široké veřejnosti pod vedením druhé lektorské generace – Aleše Vrzáka, Libora Vacka, Věry Slunéčkové a Hany Kofránkové.

Hana Kofránková se v roce 2002 rozhodla spolupracovat také se staršími účastníky festivalu a otevřela **učitelskou dílnu**, jež s více jak dvacetiletou tradicí boduje u diváků závěrečného **večera dílen**. Dlouholetá spolupráce trvá rovněž s Jiřím Šlupkou Svěrákem, který se vedením sboru a hudebním doprovodem řady pořadů věrně stará o muzikální

tvář festivalu. Šrámkova Sobotka se rozrostla také o dětské účastníky otevřením **dětské dílny** v roce 2000, čímž se program trvale zpřístupnil rodinám. V nové éře se Sobotka proměnila v místo, kde se vedle sebe potkávají dílny zaměřené na rozhlasovou tvorbu, autorské psaní, divadelní kritiku, stand-up či didaktiku. Přes rozdílnost forem je spojuje rodová příslušnost ke kultuře mluveného slova.

Současná podoba festivalu je výsledkem hledání rovnováhy mezi úctou k tradici a potřebou změny, bez níž by festivalu hrozilo ustrnutí. Právě schopnost spojovat obojí – pečovat o vlastní dědictví a současně reagovat na nové výzvy – je patrně hlavním důvodem, proč Šrámkova Sobotka ani po sedmi desetiletích neztratila svou přitažlivost a láká k sobě duše plné „nejupřímnější touhy být poučen“.

Autorka děkuje za pozornost a doufá, že se nedopustila mystifikace dějin Šrámkovy Sobotky.

Chvála české kuchyně aneb o tom vám poví moje žena, o tom vám poví můj muž

Raportáž ▢ Axel Doubravů, Matyáš Valkoun

Čtvrteční ranní přednáška patří knize *Chvála české kuchyně*, o které nám referují přímo její autoři doktorka Jarmila Schreiberová a doktor Hugo Schreiber. Přivítiví manželé a chalupáři z Českého ráje nás stručně (ale velmi bohatě) provázejí svým dílem, které mapuje české pokrmy a jejich vývoj v časech i prostorech.

Pan doktor pokrývá celý liturgický rok, který začíná první adventní nedělí, a líčí, jaká jídla zdobila stůl ve kterém období. Od střídmeho půstu v období Velikonoc až po pestré masopustní hodování. Paní doktorka doplňuje svého manžela citacemi z knih, které podtrhují právě probrané kapitoly. Slyšíme Wericha s pojednáním o gurmectví, Haškova *Švejka* a nechyběl (samozřejmě!) ani úryvek z *Vévodkyně a kuchařky*.

U citací to však nekončí, paní doktorka využívá příležitost a prokládá je zajímavými nebo vtipnými historkami. Vypráví nám o své návštěvě v temném bytě Ladislava Fukse, stěžuje si na přílišné množství manželových knih na půdě (k tomu prosebně hledí do sálu, zda o ně někdo nemá zájem) a komentuje jeho kuchařské (ne)schopnosti. Srdce nám tedy nezahřívá pouze česká kuchyně, ale také atmosféra české domácnosti. Přece jen je něco na tom obviňujícím, ale zároveň láskyplném sdílení informací o druhém,

které můžeme znát jen díky tomu, že s člověkem trávíme dlouhé roky. Dostáváme tak nejen vhled do díla autorů, ale také do jejich životů.

Autoři dostali chuť na švestkové knedlíky.

Muzeum-mauzoleum

Raportáž ▢ Faruk Cetinkaya

Fráňa Šrámek, Fráňa Šrámek, Fráňa Šrámek, opakuji před zrcadlem ve zhaslé koupelně, očekávám básníkovu návštěvu ze záhrobí. Až na to, že nestojím před zrcadlem, nýbrž sedím před promítacím plátnem, a namísto Šrámků se přede mnou zjevuje sentimentální výklad o jeho životě – především pak o jeho etapách vážících se k Sobotce.

Zas takový rozdíl to ale není, v obou případech se jedná o vyvolávání duchů. Tradiční program návštěvy u Šrámků má však navrch před amatérskou černou magií v tom, že přízraky, ze kterých onen program čerpá, se nemají jak bránit. Vykopávají se mrtvolky a podobně co koňské zdechliny se táží: „Proč?“

J'accuse! Uctíváte mrtvé muže a sami se neodvážíte žít! Stavíte na piedestal sobě rovné a nenecháte je ani řádně chcípnout – pomalu schraňujete jakýkoliv kus čehokoliv, z čeho se zatím nevytratily poslední zbytky jejich genetických informací. K čemu jsou Vám krásné básně, když neslouží ke zrození čtenáře

skrze autorovu smrt? Zapřísahám Vás, přestaňte klečet u Šrámkovy almary s vycházkovými holemi a raději jednu z nich zcizte a vydejte se do světa psát verše vlastní. Žijte a vnímejte svět skrze sebe, nikoliv skrze hrstku kostí a prachu...

Nevím toho hodně, právě naopak, vím toho nezměrně málo. O čem jsem však přesvědčen, je nesmyslnost hromadění nábytku a křusek slavných zdechlin.

*Autorovi se tento způsob programu zdá
poněkud obligátním.*

Ostře sledovaný vysílač

Imprese ☐ Anna Košťálová, Markéta Pospíšilíková

Sobotka, budova městského úřadu, odpoledne

Že se má mysteriózně-špionážní vesnické krimi odehrávat na městském úřadě, je už samo o sobě mysteriózní. Vstupujeme do budovy strážené sochami, které působí až zlověstně. Sousoší matky s holčičkou se na nás kouká. Co má žena v ruce? Je to kniha, nebo nůž? Těžko říct. Bereme si sluchátka a vyrážíme na terasu. Zničehonic nám Gojdův hlas vemlouvavě vstupuje do hlavy a pak ho střídá vypravěč.

Vysílač Liblice, před staniční budovou, dopoledne

Ozve se bzučivý zvuk. Ocitáme se v šíleném *mikroklimatu* svobodného mikrostatu vysílače Liblice (ale to předbíháme). Jinými slovy: osm vysílačů Středočeského kraje 1. ledna v 00:00 plánovaně zhaslo, jen ten devátý ne. Anebo ještě jinak: jednoho rána se starosta Liblic a správce vysílače probudili a shledali, že osud míchá kartami, ale hrajeme my.

Liblice, továrna na biomasu, dopoledne

No, tak tady to pěkně smrdí. Ale ne biomasou. Tady to smrdí velkým grantovým podvodem, pane-místostarosto.

Šulc s Víznerem po sobě hodí pohledem – ale netrefí se. Šulc už opravdu nutně potřebuje kafe, ale nahlas nic neříká. Jak to tedy víme? Je to přece ROZHLASOVÁ HRA! Metatextuální rozhlasová hra...

Liblice, vysílač, odpoledne

Podívejte, já nejsem politolog, ale rád se k tomu vyjádřím.

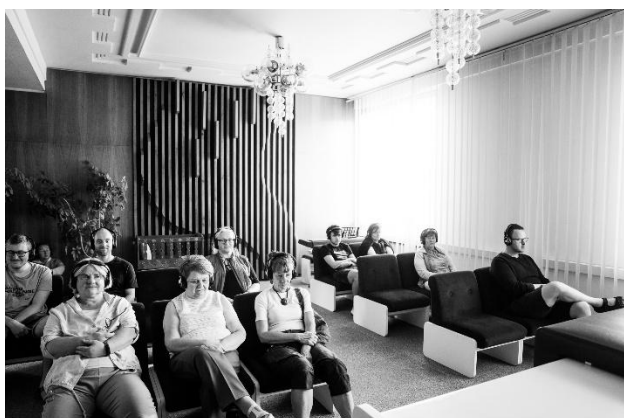
Těch silných symbolů je jak z knihy Dana Browna.

Liblice, vysílač, později odpoledne

Ve Středočeském kraji najednou vysavače luxují, trouby pečou, myčky myjí, mixéry mixují. Samy. Muž v černé kukle dosáhl vrcholu. Ano, je to dvojsmysl.

Sobotka, budova městského úřadu, o hodinu později odpoledne.

Autorky nejsou politoložky, ale rády se vyjadřují ke všemu.

Proč Senohlad snědl orchidej?

Procházka snovou krajinou ▢ Eliška Nagyová

Ewald Murrer [murɐr] nebo Michal Wernisch nebo Otokar Kaštanský nebo Paul Linde nebo jiní vás zvou na procházku snovou krajinou. Nebudu si zde nic promítat, chtěla jsem napsat něco o schovávání jména svého otce, ale není to tak. Není to tak. Byl vychován anděly, kteří vypadali jako vlci, a možná proto ty záhadné zákonitosti jeho poetiky. Možná. Ewald Murrer, charakter z dětských her s bratrem, se prochází s kufrem po hřbitovech. Když jdou alter ega kolem sebe, tak se dívají na jinou stranu.

Je jasné, že poslední poetické odpoledne Šrámkovy Sobotky patří básníkovi, který je plný. Je plný života, i když mu kdysi v rozhovoru kdosi řekl: „Vy ještě žijete?“ Co se na to dá říct, snad jen píšu tolik básní, že už mi to nechtějí vydávat. Chci být trochu

vzácnější svému čtenářstvu. Jako by chtěl říct, jsem až příliš živý. Je zkrátka plný jako jeho brašna, ze které bez konce vytahuje další a další sbírky. V knize *Vulturnus* se před námi postupně zhmotní nejneviditelnější člověk, aby nám sdělil, co je nejchutnější jídlo. A konec. Záhadné nadpřirozeno Murrerových básní nás za ruku dovede na útesy a tam nás nechá. Třeba skoč, třeba se kochej výhledem. Prach z růží ti otevře třetí oko, koupíš si ho místo paprik? A proč Senohlad snědl orchidej? V básnické povídce ze sbírky *Kurdut* se lidé schovávají v domech se zatlučenými okny před přerostlými mrkvemi. Mrkve jsou velmi křehké a lidé vyhrají. Zbylo hodně mrkvového pyré, ale nikdo ho nechtěl jíst.

Autorka v básnickových textech vidí svoje sny.

Zamhuř oči, aby ti nebylo tak špatně

Reflexe ☞ Sofie Hanounová

Scénické čtení *Kocovina* podle literární předlohy *Moskva – Petuški zpáteční* Venedikta Vasiljeviče Jerofejeva se nejen konalo (!), nýbrž se i, dle mého skromného názoru, velmi vydařilo. Otevřelo nebesa a osvítilo alkoholem prosáknutého, bloudícího Věnušku.

Vzhledem k tomu, jak významnou roli hraje alkohol v (nejen) východoevropské literární tvorbě – je múzou, je pomocníkem, je stínovým autorem a Ivan Motýl nechť je mi svědkem! – začala jsem se nedávno významně strachovat o její budoucnost. Statistiky naznačují znatelný pokles konzumace alkoholu u mladých a to pro literaturu vůbec nevypadá dobře. Copak těm mladým na literatuře ani za mák nezáleží? Ruku na srdce, matcha latte zkrátka zajímavého vykořeněnce ani jiný typ trpícího hrdiny nevytvoří.

Alkoholik je v něčem nesmírně atraktivní, tedy literárně. Kocovinové historky bývají k popukání, ne že ne, smích však zpravidla přejde ve zlověstný křik. Rádi si o nich čteme, rádi na ně koukáme, rádi je politujeme, rádi se zasmějeme, ale nedejbože, že bychom s nimi jeli rozjezdem (překlad pro nebrňáky: nočkou).

Věnušek si vyzkoušel všechny polohy literárního alkoholika. Hned po probuzení promlouvá se svými anděly strážnými. Ti ho konejší, že v krámu mu sice vodka nenalejou, že tu až od devíti, zato červený mu prej prodej hned! Žádný strachy! Když míchá balzám kanaánský, takzvanou černohnědku, projevuje se coby bravurní mixolog. Takovej balzám potom voní jako... No to snad ani není vůně, to je hymna! Hymna demokratické mládeže!

Svou situaci si Věnušek uvědomuje, uvědomuje si ji cele, ve vší své neuniknutelnosti. Nezbyývá než ji ironizovat, vždyť je to celé absurdní. „Všichni mě mají za špatného člověka. Po ránu a po chlastu mám o sobě totéž mínění. Ale nejde přece důvěřovat názoru člověka, který se ještě nevzpamatoval z kocoviny! Zato večer – jaké prostory – když se přes den řádně napiju – jak bezedné prostory jsou ve mně večer!“

Když Věnušek pije konvalinkový parfém, pláče. Pláče a vzpomíná na maminku, protože voněla zrovna tak. A ani mně už vlastně není do smíchu. Je to smutný klaun a všichni víme, jak to s takovými končí. Smutní klauni nad osudem nevyhrávají, to se prostě nestává. Veněček už k sobě nikdy nepřijde.

Autorka se od všech generalizujících prohlášení o své generaci distancuje (v duchu matchou nájem nezaplatíš).

Co se možná stalo a možná vůbec nestalo

Raportáž ☐ Anna Košťálová, Markéta Pospíšilíková

Představení *Jenerál ráholeckých loupežníků Vašík Cafourek* je sice inzerované pro cílovou kategorii pět až osm let, v hledišti je ale vítáno každé vnitřní dítě bez ohledu na věk (dobrý zrak je ovšem výhodou!). Ve skříňce pana Hoška se za zavřenými dvířky ukrývá malililinké divadýlko s obrázkem místního umělce Lukáše Fibricha.

Pohádka byla o malém Vašíkovi, který se chtěl stát „jenerálem“ loupežníků. To se tak říkávalo, víte? Stejně jako všechny děti, i Vašík se někdy k smrti nudil. Dědeček mu tak vyprávěl všemožné příběhy – o loupežníku Babinském, o vlákách, vodnících, obrech a dubových mužíčcích. A malý Vašík Cafourek se je rozhodl sám zažít, tvořit a pak vyprávět.

V dnešní zrychlené době roztržštěné pozornosti (kte-rou mimochodem trpí i obě autorky) je až fascinující, že dětské osazenstvo se zájmem a nadšením sleduje celý Vašíkův příběh až do okamžiku, kdy se z něj stane „řemeslník vyprávění“. Skrytě doufáme, že toto označení nese pozitivnější konotace než „dělník poezie“. Publikum bylo vtaženo do dobrodružství Vašíka, které bylo tvořeno, na rozdíl od tradičního divadla, scénickým přednesem, jenž doprovázel sled droboučkových ilustrací. Upřímnou recenzí budiž bezprostřední reakce dětí: „To bylo tak vtipné, tati!“

*Autorky u divadla pily pivo, ale cítí se pořád
býti dětmi.*

Božská propaganda

Úvaha ▢ Bára Fiedlerová

Při poslechu přednášek a besed s církevními představiteli se člověk s jistým religionistickým a skoro až antiřímskokatolickým backgroundem často neubrání pocitu nepatříčnosti. Zejména na besedě, kde všichni zúčastnění souhlasně přikyvuji. Včerejší diskuze s PhDr. Radkem Tichým, Ph.D. et S.L.D., rektorem arcibiskupského semináře a doktorem liturgiky, však byla v mnoha ohledech jiná. Přednes byl sympatický a postrádal onen křečovitý apologetický tón, který občas církevním akcím dominuje. Přesto omluvte autorce její potřebu se nad tématy pozastavit s kritickým odstupem.

Bible de facto začíná hostinou v ráji (kde se mimochodem o žádném jablku nepíše) a končí apokalyptickou nebeskou hostinou v knize *Zjevení svatého Jana*. Jídlo, hostina, oběť. Koncepty tak hluboce zakořeněné v lidské kultuře, že si je křesťanství, jak je jeho zvykem, velmi obratně adoptovalo a vtisklo jim vlastní cejch. Odpovědí na otázku, proč se různé ideologie tolik věnují tematice jídla, je více. Pragmatickým náhledem by jeden mohl říct, že člověk je bytost definovaná svým metabolismem. Jíst se zkrátka musí. Zatímco návštěvě kostela, kázání nebo složitým teologickým traktátům se člověk může vyhnout, potřebě nasytit se neunikne nikdo. Jídlo vyvolává pozitivní emoce, sdružuje lidi, je to primární zdroj uspokojení. Spojit obraz B/boha (ne nutně toho křesťanského) s tímto nejzákladnějším fyziologickým a sociálním aktem je vlastně mistrovský tah. Zda je to božské vnuknutí, nebo spíše historicky dokonalá „propaganda“ zajišťující, že si věřící na Boha vzpomene minimálně třikrát denně před jídlem, zůstává otázkou interpretace.

(autorka vnímá biblický strom pouze metaforicky)

Když se v akademické teologii narazí na drsné, příliš lidské nebo eticky problematické pasáže Písma, existuje jeden oblíbený únikový manévr: spiritualizace a skok k alegorii. Konstatování, že „jde přece o metaforu“. Jako hermeneutický štít chrání moderního věřícího před tím, aby musel konfrontovat text v jeho syrové podstatě. To, jak je tento štít slabý, můžeme pocítit i při výkladu tak základního křesťanského úkonu, jako je podání hostie. Eucharistie není v tradiční (katolické či pravoslavné) teologii vnímána jako pouhý symbol, není to „jen metafora“. Učení o reálné přítomnosti či transsubstanciaci trvá na tom, že chléb a víno *jsou* skutečně Kristem. Z čistě fenomenologického hlediska jde o jakýsi rituální kanibalismus.

Pojďme tedy alespoň na chvíli tento obranný mechanismus odložit. Když se podíváme na jídelníček průměrného člověka, zcela jistě obsahuje maso. Maso je výživné, maso je osmažené, maso je chutné, maso je... prase, kráva, slepice, kočka, pes, člověk, Kuba, Honza, Eliška, já. Jak se k tomu staví římskokatolické křesťanství? Velmi pohodlně – nezbožšťuje živé věci. Zvířata ani rostliny nejsou nedotknutelné. Citát Ctirada Václava Pospíšila o tom, že „vepřový koleno a pivo, to je ta křesťanská svoboda“ (citován Radek Tichý citující Ctirada Václava Pospíšila, jelikož originál se autorce nepodařil dohledat), a Tichého konstatování, že všechno je tu pro člověka a záleží jen na nás, zda nepodlehne obžerství, jsou esencí určité křesťanské arogance pod záštitou autority textu. Ve výsledku zvíře na talíři není partnerem v ekosystému, ale pouhou komoditou určenou k lidskému nasycení, kterému dáme punc morálky tím, že se před konzumací pomodlíme.

Pokud se odpoutáme od konkrétních teologických obsahů a podíváme se na křesťanství (a náboženství obecně) prizmatem 21. století, narazíme na jeden z největších paradoxů současnosti. Církev se sice ráda a často staví do role morálního majáku, který varuje před prázdnotou západního materialismu

a konzumerismu, ale při bližším pohledu zjistíme, že sama funguje podle velmi podobných tržních mechanismů.

Myšlenka, že věřící přinesou na oltář něco málo ze svého (dříve například každý donesl trochu vlastního vína), to vše se slije dohromady a člověk si po božské transformaci odnáší „něco víc“, zní na papíře jako nádherná definice komunitní spirituality. Pokud ale odmítneme opájet se pouze teologickou poezií a zůstaneme u oné tolik zdůrazňované fyzické zkušenosti, narazíme na prostý fakt: kdo kdy pil slévku dvaceti různých, namátkou donesených vín, ví, že výsledek chutná přinejlepším pochybně.

Autorka se rozvášnila.

Proč?

Reflexe ☞ Matyáš Valkoun

„Na co myslíš, když běháš?“ zeptala se mě kolegyně při seznamovačce na víkendovém školení. Mohla se zeptat na cokoli, ale vybrala si tohle. Chápu to, máme se poznat a v posledních dvou letech je běh hlavní náplní mého volného času. Na okamžik mi zkameněl úsměv a zamyslel jsem se. *Vážně to chceš vědět?* bliklo mi hlavou. S položenou otázkou totiž souvisí ještě jedna (možná rýpavější) – „Proč běháš?“. Obě otázky a samozřejmě jejich odpovědi považuji totiž za stejně důležité. Velmi stručně: běhám, protože můžu. Taky proto, že jsem si myslel, že už nemůžu. A určitě proto, abych zjistil, jak daleko doběhnu. Honí se mi hlavou všechno a naráz.

Až příběhnu zpátky, napíšu ten mail. Bacha, jede kolo. O víkendu máme oslavu, co si vezmu na sebe? Tady zahní doprava. Nesmím zapomenout zavolat rodičům. Ten dnešní rozhovor mě fakt trápí. Nestíhám. Zpomal, běžíš moc rychle. Je toho strašně moc. Prosím tě, klid, všechno stíháš. Tohle doděláš zítra a tamto v sobotu. A bude to dobrý... Bacha kaluž.

Někdy je toho víc a je to příjemné. Někdy je toho méně, ale má to grády. Tak či tak mě běh nutí být sám se sebou, což je věc, kterou v poslední době potřebuju stále víc. Je to skvělý způsob na roztrídění myšlenek, které se za den nahromadily. Můžeme jít ale hlouběji. Když se člověk vyhýbá nepříjemným a složitějším myšlenkám, vzpomínkám a emocím, pozvou se dřív nebo později na návštěvu samy.

Po dvou letech a stovkách kilometrů jsem vypožoroval jeden téměř jistý vzorec. Čím delší běh, tím hlubší, těžší myšlenky a vzpomínky. Bodejť by to spolu nesouviselo. I v tomhle případě je to příležitost si je trochu urovnat. Vyřešit (alespoň takhle virtuálně) tu šest let starou hádku a konečně na ni zapomenout, přehrát si poněkoliaké tu slovní bitku a zareagovat tak, jak jsem si tehdy přál, přerovnat si svoje priority a někdy si i odpustit, že se to stalo přesně tak, jak se to stalo. Během cesty tramvají nebo při pauze na oběd bych se sám sobě takhle neotevřel.

Najednou se ta fyzická námaha paradoxně stává určitou formou odpočinku. Hlava pracuje jinak a předchozí hrozně důležité problémy, které potřebují ihned vyřešit, nebo se zhroutí svět, najednou ustupují do pozadí a světe div se – planeta se točí dál. Běh nic nepromíjí, není úniku ani zkratky a jediná cesta je skrz. Je to drsný, hrubý, všechno bez přibarvení. Ale o tom to je.

Po minulém ročníku 11° jsem se celý rok těšil na to, až kolem Kosti poběžím znovu. Těšil jsem se na ty skály, na ten les, na to chladné údolí. Když jsem se postavil na start s ostatními, cítil jsem, jak jsme v tom spolu (i když vlastně proti sobě). Přemýšlím, jaké *proč* asi pohání ostatní. Kvůli čemu jsou tady a s čím odejdou. Trať naplňuje má očekávání, odcházím zcela spokojen.

Kolegyně stále čeká na odpověď. „No, to záleží... prostě tak různě.“ vylezlo ze mě nakonec. V očích jí ale vidím, že to nestačí, a tak zlehka pokračuju. „Někdy mám prázdnou, jindy si promítám dnešek, někdy

zase různý vzpomínky z minulosti.“ Říkám v podstatě pravdu, ale je to jen špička ledovce.

Autor se na každém závodě těší na cílový banán.

Když máš hlad, jsi to ty

Recenze ▯ Faruk Cetinkaya

Stůl prostřený stůl, pln bílého prádla. Herecký soubor *Poslední nakonec* nám v neúplné, ač nakonec (ha ha) povedeně doplněné sestavě představil svůj recept na detox. Skládá se výhradně z mrkví a ženské frustrace.

Ne nadarmo se říká, že mrkev *je dobrá na oči*. Právě tato mytologie symbolicky figuruje v dramatu *Detox* – zastoupena jak jinak než zmíněnou kořenovou zeleninou. Nejedná se ale o tělesnou potřebu, se kterou protagonistka zápolí, alespoň ne co se týká nedostatku vitamínu A. To, co jí chybí, není zdravý zrak, ale schopnost prokouknout všechny ty nesmysly, které ji svazují. Dusí ji její práce, která ji okradla o jakoukoliv možnost sociálního života mimo pracoviště; prospekt sňatku s vyloženě tupým masožroutem nabízí jedině zmar a nedostatek emoční podpory. To všechno se projevuje i v jejím vztahu k jídlu, kdy namísto toho, aby dala sbohem životu a lidem, jejichž vinou strádá, tak namísto toho vyřadí z jídelníčku maso. Ani vegetariánství ale nestačí a ona strádá dál.

Jak si vyložit ty sny? To asi přenechám kolegovi Freudovi, ale pokud jde o oči nakreslené křídou na kůru stromů, tak autorovi slouží k potvrzení jeho dosavadní interpretace.

Pořádně nevidíš a jdeš ve tmě, ze který se na tebe sá-pou zvířecí lebky a syrový maso. Jednou tě dostat musí.

A tak hrdinka setrvává v noční můře, se kterou se snaží vypořádat zcela impotentními mantrami jakéhosi karikovaného guru sebero-zvoje a s pomocí mrkve za opaskem.

Autor se přiznává, že zprvu mu plaval závěr představení v žaludku a potýkal se s jeho strávením. Přeci jen to nebyla ta katartická bomba, která mu loni odpálila dolní čelist. Chtěl, aby jeho očekávání byla nekompromisně předčena, případně že všechny ty bílé plachty a svrchníky a kalhoty skropí umělá krev. Pak ale dotrávil. Pokud by autorovu zvrhlou chuť závěr ukojil, hrozilo by, že by celé představení spadlo do stereotypu *female rage* a že by si nepozorná část diváctva z vystoupení odnesla povrchní potvrzení svých předsudků vůči ženské tendenci k psychickým poruchám. A právě proto si autor – po důkladném strávení a vstřebání všech živin – tolik cení závěrečného útěku všech tří částí protagonistky. Vzbuzuje totiž debatu o tom, nakolik žijeme v iluzi, že úprk je vyjádřením sobeckosti a zbabělosti. Právě tato iluze totiž brání mnohým ženám v naší společnosti v tom, aby daly šanci změně, novému začátku, naději na opravdové štěstí.

*Autor se opakovaně zamilovává do souboru
Poslední nakonec.*

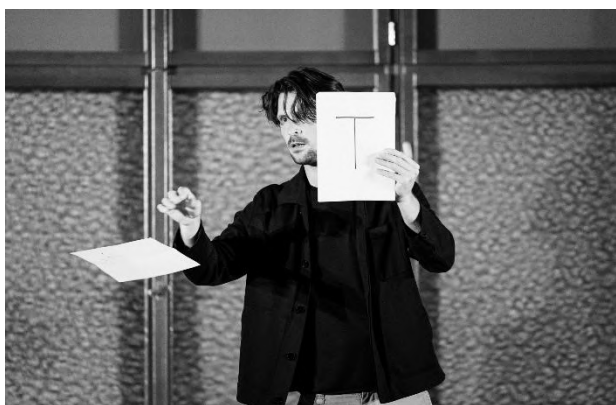
Nebýt šťastné náhody – tak kdopak ví, co s tím

Imprese ☐ Axel Doubravů

Docházím do spořitelny a k mému překvapení je sál na náhradním večerním programu již značně zaplněn lidmi a znějící hudbou. Kousek ode mě si sedá paní s plechovkou piva a přede mnou spatřím plyšového

Mufa, který se také přišel podívat na představení. Vzadu na křídle stojí váza s květinami a dopadá na ni až romantické světlo formované kombinací zapadajícího slunce a reflektorů. Toto prostředí na mě působí podivně surrealisticky v porovnání s ranními přednáškami.

Recitace začínají dynamickým proslovem vyčítajícím vegetariánům jedení rostlin. Vždyť také mají city a zelenina trpí, když nůž zarýváš do jejích vnitřností a seškrábáš z ní kůži! Cítím se trochu potěšen a mírně znepokojen nad tím, jak mi to tematicky vyšlo s dnešní rubrikou Hostina. Pocit, jako že je řeč mířená přímo na mě, se ještě několikrát během programu vrátí. A to především v moment, kdy s notebookem na klíně navážu oční kontakt s vystupujícím, právě pronášejícím slova „Styď se, pracuj!“.

Od humorných textů, které ve mně vyvolávají svojí přehnanou expresivitou podobné pocity jako nehty zarývané do sádry (což není vina účinkujících, nýbrž jistá alergie autora), se posouváme k vážnějším tématům a já se přibližuji domovu. Příběh o muži, který žil život tak rychle, že mu jeho duše nestačila, mě nutí zamyslet se nad tím, kde jsem tu svoji zapomněl naposledy a kde na mě smutně čeká. Pravděpodobně v prázdném kelímku, který jsem nechal na pивním stole v zahradě, když jsem pospíchal na program. Jindy by byla většinu času zatoulaná tak moc, že bych ji musel vyvolávat v rozhlase jako ztracené dítě v obchodě. Však ona mě dožene, jenom napřed musím dodělat tuhle práci... a možná ještě tuhle a tuhle... Ale před odjezdem na Sobotku jsem ji stihnul chytit a zabalit do batůžku! Teď tu se mnou posedává při psaní, občas v pravé, občas v levé kapse a je rozmazlována přítomnými lidmi, dlouhým přemýšlením nad drobnostmi a litry kafe.

*Autor si povšiml, že barvy vlasů účinkujících
se shodují s barevným schématem plakátu
letošního ročníku.*

Hostina končí destrukcí

Raportážní hodování ▯ Eliška Nagyová

Růžová powerpointová prezentace prof. Petra Mareše. Máme krásně prostřeno. Výklad, co je to hostina, slovníkové definice, význam hostiny v lidském životě. Příbory hezky na svém místě, hoststvo si dává ubrousky na klín. Hostina je charakterizovaná smyslovou atraktivností a zároveň je její fungování založeno na destrukci. Výsledkem jsou ošklivé zbytky, střepy a špinavé nádobí. Cink, cink, cink. Ať mluví umění samo za sebe. Ukázky z pár vybraných desetiletí. Z 50. let jsou jako předkrm servírovány pasáže z *Byl jednou jeden král*. Demonizace soli a hostiny založené na její absenci. To není každému po chuti, ale sůl zvyšuje snad cholesterol, tak pozor s tím přirovnáváním lásky k soli.

Zlatá šedesátá jsou ve znamení scénáristky, kostymérky a výtvarnice Ester Krumbachové. Ta se podílela na vizuálně uhrančivých aranžích jídelních stolů např. ve filmech *O slavnosti a hostech* nebo *Sedmikrásky*. Hlavní chod se podává. V *Sedmikráskách* je destrukce hostiny dovedena k dokonalosti. Začíná to úlekem nad rozbitou skleničkou a končí tancem na stole a houpáním se na lustru. Ochutnáváme *Vraždu ing. Čerta* skrze nekonečné Menšíkovo hodování.

Košťujeme i 80. léta v podobě rvačky ze *Slavností sněženek* a 90. léta v podobě agresivního požívání ve snímku *V žáru královské lásky*. Už si musíme povolovat knoflíky u kalhot, jen ztěžka oddychujeme, po nabitém festivalovém dni s dalším programem v závěsu je to vydatné jídlo. Už se nese dezert. Surrealistické hostiny. *Přízrak svobody* otáčí intimitu přijímání jídla a jeho vyměšování. Aperitivek, Švankmajerova *Historia naturae* a *Jídlo*. Ufiuf, již jsem syta (přešla mě chuť).

Autorka si ale přece jen ještě dá nakládaný hermelín.

Ale šedivým ptákům bývá smutno i v máku

Reflexe ☞ Magdaléna Kvasničková

Každý rok před festivalem přemítám a děším se, kdo z literární scény opustil tento svět. Vzpomínám si na své první Sobotky, kdy jsem v redakci seděla s lidmi, kteří psali pro *Blesk*. Na ročníku 2023 mi ukazovali uzamčenou složku ve svých počítačích s názvem „Nekrology slavných“. Otevřeli jsme nekrolog Milana Kundery a pár dní na to zemřel. Říkají efektivita žurnalistické práce, já říkám hra s ďáblem.

Na letošním Nocturnu bohužel vzpomínáme rovnou na tři osobnosti – Věru Linhartovou, Zdenu Salivarovou a Ivana Klímu. Sedáme si do kruhu a posouváme jím všechny literární druhy. Drama *Cukrárna Myriam*, povídky *Nebe, peklo, ráj*, a básně *Ianus tří tváří* a *Dům daleko*. Pozoruji, jakou atmosféru každá z nich přináší – kruh se rozeznívá smíchem nad groteskním řešením bytové krize, zní tónem snů z dob socialismu a doznívá dumáním nad slovy, kterým „lze rozumět jako slovům milostným“.

Bojuju s pozorností, do baterky vráží můry, svíčky se pohupují v očích, je mi zima. Je mi smutno mezi větami. V mezivěti?

Odcházím z parku v tichosti, lidi kolem mluví o hvězdách. Dnes je obloha opravdu vyseta těmi zvláštními a krásnými tvary. Stačí je pospojovat.

Asi mi to potrvá. Cestou přemýšlím, s jakými texty jsem od vzpomenutých autorů měla tu čest. Kdy jsem je četla a jak v nich zněl můj hlas. Byl můj, byl cizí, byl můj.

Naše dnešní memento bylo ukončeno vstupem do „rozmluvené“ Zahrady. Byl to malý náraz. Já jsem stále ještě s veršem „ale šedivým ptákům bývá smutno i v máku“.

Autorka si myslí, že o lidech vypovídá to, jak ctí etiketu žánru společného předčítání.

Sedmdesát Šrámkových Sobotek

Pozvání ▢ Redakce

Vážené čtenářstvo, zveme vás na dnešní setkání *Sedmdesát Šrámkových Sobotek* ve 14:00 na Zhradě Šrámkova domu. Pokud se vám líbila naše historická rubrika, jistě naleznete potěšení i v tomto programu. Těšíme se na vás!

Hejt na dramaturgii

Hejt ▢ Jan Křeček

Aby bylo jasno: nemám nic proti profesorovi Marešovi. Také nemám nic proti změnám programu: rozumím tomu, že se může stát cokoliv, naopak obdivuji Jana Trče a celý přípravný výbor, že byli schopni původně oznámená divadla důstojně nahradit – jste skvělí, děkuji, že to tak bravurně zvládáte, ač to musí být nesmírně náročné. Jako návštěvník festivalu se na program samozřejmě těším, ale protože většinu představení a koncertů neznám předem, láká mě především fenomén překvapení. A je mi tedy jedno, jak bude toto překvapení konkrétně naplněno: jestli přijede Divadlo D21, nebo Geissleři, jestli mi bude hrát Jenovéfa Boková a David Matásek, nebo Eliška Nedvěďová a Alice Knoblochová, jestli bude vést dílnu autorského psaní Petr Borkovec, nebo Vratislav Kadlec. To jsou detaily, které na celku Šrámkovy Sobotky – pro mě – nic významného nemění.

Ale zařadit přednášku o hostinách ve filmech na 21:30 na zahradu Šrámkova domu, za to by člověk, který to vymyslel, zasloužil veřejně vypískat. Večerní zahrada je místo setkávání, povídání, uvolnění po celém dni. Ještě lze zvládnout „hlasitý“ program: film, večerní koncert, něco jinak „hlučného“. Přednáška může být sebelepší, ale je odsouzena k nezdaru: polovina obyvatelstva zahrady bude pod pártystanem kecat u piva, čímž bude nutně narušovat zážitek druhé poloviny obyvatelstva zahrady. A ani sám

přednášející nemůže být nadšený, protože i jeho výklad je rušen a mnohými neposlouchán či poslouchán jen zpola. Zároveň se zahradní obyvatelstvo nemůže uchýlit jinam – jednak je tím naplňována mnohaletá tradice, jednak není kam se přemístit. Restaurace hotelu Pošta i pizzerie Maštal mají zavřeno, hospoda U Járy Pospíšila nefunguje už drahně let a v kebabu se, přátelé, nevysedává. A navíc zavírají v deset.

Přednáška byla velmi dobrá. Pan profesor měl ukázky i povídání výborně připravené. Jen to bylo ve špatný čas na špatném místě.

Autora to vytočilo!

Žena jako dezert

Jazyková rubrika ☞ Bára Fiedlerová

Když jsem poprvé četla román *Žena k nakousnutí* (*The Edible Woman*) od Margaret Atwood, styděla jsem se s ním chodit po ulici. Představte si obálku, která působí vyloženě eroticky, a k tomu tenhle název. Nenechte se ale mýlit, román má do červené knihovny daleko. Jako zakončení pro svoji knihu použila Atwood scénu, kdy hlavní hrdinka Marian upeče realistický dort ve tvaru sebe samé a naservíruje ho svému snoubenci: „Protože takovou jsi přece pořád chtěl, že? Donesu ti na ni vidličku.“ Scéna působí bizarně, morbidně, nereálně (pokud nejste Neil Patrick Harris), ale to je v pořádku, protože to je jenom *metafora*.

Až na to, že podle kognitivní lingvistiky není metafora „jenom“ ozdobou textu, ale proces, který umožňuje lidskému vědomí uchopit abstraktní témata skrze koncepty, které jsou nám smyslově blízké. Když říkáme, že náš vztah „nikam nevede“ (LÁSKA JE CESTA) nebo že jsme někoho v diskuzi „rozstříleli argumenty“ (ARGUMENTACE JE VÁLKA), nepoužíváme jen barvitá přirovnání, ale skutečně tak přemýšlíme. Caitlin Hines ve studii *Rebaking the Pie* k těmto zavedeným konceptuálním metaforám přidává ještě jednu další: ŽENA JE DEZERT.

Z gastronomického hlediska je dezert jakousi odměnou, nikoli nutností k přežití. Podle Hines tahle podvědomá asociace funguje i v jazyce – z obojího (tedy z žen i dezertů) totiž dělá něco nepodstatného, frivolního a možná i trochu ztrátu času.

Které dezerty k popisu žen používáme? Podle Hines musí dezerty vykazovat pevnou texturu na povrchu, měkkost uvnitř, a především musí být porcovatelné – buď jako krájitelný celek (cake), nebo jako jedna porce z větší dávky (cookies), u nás například buchta. Možná právě proto neříkáme drahé polovičky

„ty můj pudinku“. Pravidlo porcovatelnosti navíc vede k depersonalizaci. Vlastně říká, že jeden kousek dortu je v jeho podstatě stejný jako jakýkoliv jiný, a je tedy zaměnitelný.

Podívejme se například na anglický výraz *tart* (ovocný koláč, tartaletka). *Tart* je tvrdý na povrchu, měkký uvnitř a je servírován naporcovaný na trojúhelníčky. Původně šlo o pozitivní oslovení, které však postupem času degradovalo v označení pro prostitutku. Na tento fenomén mimo jiné upozorňuje lingvistka Robin Lakoff ve své teorii o tendenci jazyka znehodnocovat termíny označující ženy, zatímco mužské protějšky si prestiž udržují.

Můžeme se tedy stokrát dušovat, že jsme určité oslovení „takhle vůbec nemysleli“, ale naše podvědomí to už dávno zaregistrovalo. Pokaždé, když někoho metaforicky přirovnáme k dezertu, děláme z něj něco postradatelného nebo určeného výhradně pro potěšení někoho jiného. Jak uvádí Robin Lakoff v *Language and Woman's Place*: jazyk nás používá právě tak, jako my používáme jazyk.

Autorka od dopsání článku odmítá používat dezertní vidličky.

Zeleninářství v české kultuře

Rubrika *Hostina* ☐ Axel Doubravů

„To není dialog, to je diktatura!“ napsala náhodná paní skupince nevyspalých dobrovolníků, kteří se odvážili vařit tři dny bez masa pro 600 skautů v polních podmínkách. V její zpětné vazbě se mimo jiné také objevilo mnoho stížností na živiny (doplněno AI přehledem, který vznikl pouze z názvů jídel...) a zároveň návrh na vaření klasických českých jídel, která jsou přirozeně vegetariánská a účastníci by si absence masa ani nevšimli. Jaká jídla měla na mysli? Smažený sýr, sladké knedlíky nebo snad houbového kubu? Trochu se obávám, že málokterý z pokrmů by splňoval dané podmínky na živiny, oce-

nění strážníků nebo by vůbec byl v danou situaci proveditelný. Celkově mě dost překvapily reakce lidí, kteří mají být připraveni na všechno, ale raději by nejedli nic, než aby pozřeli trochu více zeleniny. A ještě k tomu ohrnovali nos nad něčím, co ještě ani neochutnali. Samozřejmě došlo také na jedno z mých oblíbených přirovnání, kdy autor vlastně zastává názor, který zároveň vyvrací: „Nabídnout bezmasou variantu nevegetariánovi je to samé, jako nabídnout maso vegetariánovi.“

(obrázek ledničky vegana, plná zelí)

Jsem už unavený ze spršky nevyžádaných argumentů, které přijdou hned po odpovědi na otázku, proč jsem vegetarián. Dle pozorování je v české společnosti mnohem přípustnější odpovědět, že člověku maso nechutná po traumátku ze školní jídelny než jakékoliv osobní a morální důvody. Jsem z generace sněhových vloček dle lidí, kteří považují sóju za terorismus kuchyně (též citováno ze zpětných vazeb). Nejíst maso mi nepřijde jako zas tak radikální rozhodnutí v době, kdy existuje rostlinná varianta téměř všeho. Když je teda člověk na správném místě a nedává si už třetí smažák na víkendovém výletu.

Při psaní tohoto článku si uvědomuji, jak se snažím našlapovat po špičkách, abych nikoho nepohoršil, a i tak mi přijde, že si toho dovoluji příliš. Párátkem

útočím proti rytířům bránícím si svoji svobodu, světónázor a stejk. Avšak od mesiáše hlásajícího správné morální hodnoty a cestu ke spasení mám fakt daleko. Jako metronom přeskakují z myšlenek, že bych se stal veganem, protože mi to přijde správně, a masožroutem, protože mi chybí oblíbená jídla od babičky a bolí mě bříško z luštěnin. A tak se ručička zasekává někde uprostřed a já se spokojuji s aktuálním stavem.

*Autor je fanouškem vege možností na Sobotce
a metrových vařeček.*

Fráňa dešifruje

Dětská rubrika ☞ Matyáš Valkoun, Axel Doubravů

Zvědavý Fráňa našel ve staré knize založenou obrázkovou šifru. Pomůžeš mu zjistit, co za slova ukrývá?

PO KA

Š K

M O

 Č A

Frazeologické okénko

Kuchař má nejlepší hlad.

Povolená zelenina chutná nejhůře.

Na jazyku jed, vyplivni ho hned.

Pije pivo, káže sodu.

Kdo pozdě chodí, jen zbytky dojí.

Homo, homini citrus

Dřevo

Recenze Romana Romana

Na tom autě dřevo bylo pěkně vyskládané...

Jak couval do mého dvorku malém mne vzal roh
branky ještě dobře že jsem to hlídala a stačila ho za-
stavit s tačkou jinak vše dobrý ... Dřevo mám na deset
let ze dřevem spokojenost....

Tak uvidíme v budoucnu jak to cenově všechno bude
je to dost drahé..

Redakce informuje

Máme plakáty! Prosím kupte si je, jinak budou plakat.

Nákup můžete uskutečnit v bílém stanu na zahradě
u záchodů, takže tam, jako vždy. Cena plakátu: 40 Kč.

Odpolední koncert

Raportáž ▢ Bára Fiedlerová

V kostele proběhl koncert. Teda – koncert. Hráli nám hudebníci zřejmě zkušení, ale na varhany jako kdyby hráli poprvé. *Jo varhany, Zdeňku, tak o tom si zazpíváme.* Děkujeme panu faráři za umožnění koncertu.

RYZE AVANTGARDNÍ PRAVIDELNÁ OBČAS RÝPAVÁ TISKOVINA!

Redakce: Sofie Hanounová, Martina Klhůfková, Eliška Rybová,
 Eliška Nagyová, Bára Fiedlerová, Anna Košťálová, Markéta
 Pospíšilíková, Magdaléna Kvasničková, Axel Doubravů, Matyáš
 Valkoun, Faruk Cetinkaya.

Fotografie: © Jan Prokopius.

Vychází v Sobotce během 70. ročníku festivalu Šrámkova Sobotka.
 Cena 25 Kč.

Vydává Spolek pro vydávání věstníku Raport!,

U Studánky 5, 170 00 Praha 7,

IČ 24050881. MK ČR E 15812

Časopis *Raport!* vychází za finanční podpory Státního fondu
 kultury.

raport.redakce@gmail.com

CC BY-NC-ND 4.0